

Д.Дьюидің қайта ойластыру идеялары және оның ізбасарларының жобалау әдісіне қызығушылығының қайта өркендеуі ХХ ғасырдың 80-ші жылдарында болды.

«Жоба» сөзі - (латын тілінен аударғанда - "алға тастанды") С.И. Ожегова мен Н.Ю.Шведованың түсіндірме сөздігінде «ой-ниет, жоспар: қандай да бір құрылымның жоспары, механизм, құрылғы» деген мағынаны білдіреді [4].

Білім беру жобасы ретінде "бірлескен оқу-танымдық, шығармашылық немесе оқушылардың ойын қызметі, жалпы мақсаты бар, келісілген әдістер, қызмет тәсілдер, жалпы қызмет нәтижесіне бағытталған қол жеткізу" қарастырылады.

Жобаның жалпыланған тұжырымдалу ұғымы төмендегіше болуы мүмкін. Жоба – бұл, қызметі уақыт шектеулі іс-шаралар түрінде ұсынылған, әлеуметтік маңызды мәселелерді шешуге және нақты бір мақсатқа қол жеткізуге бағытталған, күтілетін нәтижелерді болжамдай алу мақсатына байланысты мәселелерді шешу, қажетті ресурстарымен қамтамасыз ету және тұрақты басқарылатын қызметтің бақылауының қызмет мониторингі және оның ықтимал тәуекел есептеу нәтижелері.

«Жобалау» - жобаның жасау процесі және кез-келген бейнеленген пішін сыртынан қарағанда қандай болса да оның бекітуі. Бұл термин техникалық дыбыстауға ие, бірақ қазіргі уақытта ол сондай-ақ ең алуан түрлі типтегі жобаларды құру жөніндегі қызметті белгілеу үшін пайдаланылады.

ӘДЕБИЕТТЕР:

1. Новиков А.М., Новиков Д.А. Образовательный проект: методология образовательной деятельности. - М., 2008. – 206 с.
2. Краля Н.А. Метод учебных проектов как средство активизации учебной деятельности учащихся: Учебно-методическое пособие / Под ред. Ю.П. Дубенского. – Омск: Издательство ОмГУ, 2009. – 114 с.
3. Полат Е.С., Бухаркина М.Ю., Моисеева М.В., Петрова А.Е. "Новые педагогические и информационные технологии в системе образования". -М., 2004. – 208 с.
4. Генисаретский О.И. От метода к теории // Декоративное искусство, 2007. – 70 с.

ӘОЖ 373.545

<https://doi.org/10.53355/e9503-1354-7912-n>

БИОЛОГИЯ КУРСЫНДА ЖОБАЛАУДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ

Оразалиева Ж.Н., магистрант, **Мамыкова Р.У.**, б.ғ.к., доцент м.а.

Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік педагогикалық университет, Шымкент қ.

E-mail: Zhazi_akzhaik@mail.ru, Roza.mamykova@mail.ru

Бұл мақалада жобалауды ұйымдастырушыларға көптеген жаңа бағыттардың ішінен болашақта нәтижелі өзгерістерді қамтамасыз ететін инновациялық (инвестициялық, дамытушылық, зерттеушілік) жобаларды таңдай білу, оның өзектілігі мен қажеттігін негіздей білу, жобаланатын өзгерістерді шын мәнінде тәжірибеде жүзеге асырылатынын болжау және бар мүмкіндіктері көрсетілген.

Тірек сөздер: жоба, технология, инвестиция, құрылым

В данной статье организаторам проектирования предлагается выбрать из множества новых направлений инновационные (инвестиционные, развивающие, исследовательские) проекты, обеспечивающие продуктивные изменения в будущем, обосновать их актуальность и необходимость, спрогнозировать, действительно ли проектируемые изменения будут реализованы на практике, и представить имеющиеся возможности.

Ключевые слова: проект, технология, инвестиция, структура

In this article, the organizers of the design are invited to choose from a variety of new directions innovative (investment, development, research) projects that provide productive changes in the future, justify their relevance and necessity, predict whether the projected changes will actually be implemented in practice, and present the available opportunities.

Key words: project, technology, investment, structure

Бүгінгі білім беру жүйесінің қоғамдағы орны мен рөлі, құндылықтық бағдарының өзгеруіне байланысты, түрлі деңгейлерде педагогикалық жобалау нысандары ретінде, жаңа білім беру нәтижелерін қалыптастыруды, білім беру үдерісін жаңартуды, тәрбиелік шараларды ұйымдастыруды алуға болады.

Жобалауды ұйымдастырушыларға көптеген жаңа бағыттардың ішінен болашақта нәтижелі өзгерістерді қамтамасыз ететін инновациялық (инвестициялық, дамытушылық, зерттеушілік) жобаларды таңдай білу, оның өзектілігі мен қажеттігін негіздей білу, жобаланатын өзгерістерді шын мәнінде тәжірибеде жүзеге асырылатынын болжау және бар мүмкіндіктерді бағалай білу керек [1].

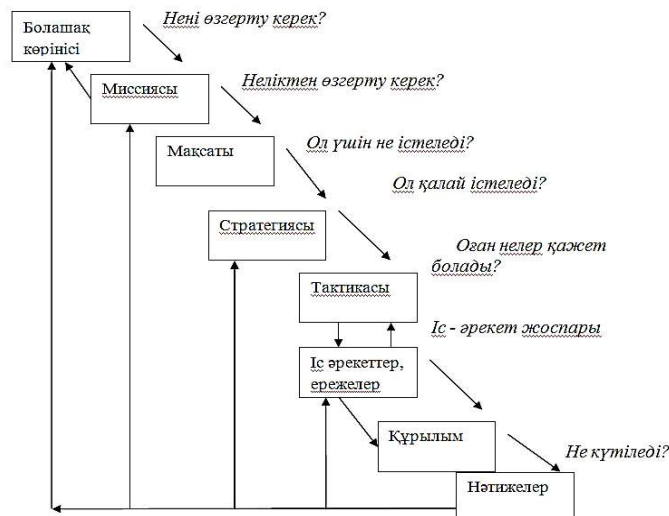
Педагогикалық жобалауды білім беру ұйымының мақсатты-бағдарлы дамуын қамтамасыз ететін бағдарлама және жоба ретінде ұйымдастырудың құрылымы төмендегі жобалау компоненттерінен тұрады (1суретке сәйкес):

Сурет 1 – Жобалау құрылымы мен компонентері

Берілген құрылымға сай білім беру ұйымдарының өзгерістерін қамтамасыз ететін инновациялық бағыттар таңдау үшін идеялар жинақталып, түпкі ниет (мақсат-міндеттер, күтілетін нәтижелер) айқындалды. Одан кейін, нақты жоба таңдалып, оны жобаны жүзеге асыру (жолдары, құралдары) белгіленеді, жоба жүзеге асырылғаннан кейін алынған нәтижелердің алдын ала белгіленген күтілетін нәтижелерге сәйкестігі бағаланады.

Педагогикалық жобалау – инновациялық үдеріс. Ол өзгеріске қажеттілікті анықтаудан өзгерістерді жүзеге асыруға дейінгі нақты кезеңдерден өтеді (2суретке сәйкес):

Сурет 2– Дамыту жобасының мазмұндық құрылымы

Педагогикалық жобалаумен жұмыс жасау барысында түрліше әдістер қолданылады. Жобалаумен жұмыс істеуге мүмкіндік беретін В.П.Сергеева ұсынған үш әдісті қарастырайық [3]

Бірінші әдісі **жаңа парадоксальды шешім**: "инверсия", "ми шабуылы", "ми осадасы", "карикатура".

"Ми шабуылы" әдісі шын мәнінде қысқа мерзімде идеяларды генерациялау және кезеңдері көздеу болып табылады:

- әрбір қатысушыларға өз идеяларын жылдам қарқында алдын-ала баяндау және талқылау;
- "берілген" идеяларды жазу;
- кезекпен талқылау және әр идеяларды бағалау;
- жоба негізіне айналдыруда 1-2 идеяларды іріктеу.

"Ми шабуылы" әдісіне жақын әдіс "ми осадасы" әдісі. Ол мына кезеңдерді қамтиды:

- ұсыныс-идеялардың сипаттамасы және оның құрылымы мен іске асыру тетігі;
- идеяларды бақылау;
- әр идеяны талдау және бағалау;
- ең қызықты және стандартты емес іріктеу.

"Карикатура" әдісі - айқындалған мәселе ретінде пайдаланылады. Ұсынылған жағдайды іздейді және жаңа күтпеген шешімдерді табады..

Екінші топтағы жобалау әдістеріне мыналар жатады: "жетекші аналог-тапсырма", "есептерді өзгерту тұжырымы", "кемшіліктер тізбесі", "еркін білдіру функциялары".

«**Жетекші аналог-тапсырма**» әдісі арқылы іздеу, өзара алмасу тәжірибесі, күшті және әлсіз жақтарын мұқият талдауға негізделген және бөтен идеяларды, ғылыми-әдістемелік әдебиет идеяларын жақсарту үшін қолданылады.

Бұл әдіс көбінесе (мысалы, кіші жастағы оқушылармен жұмыс) бастапқы оқушылармен қалыптастыру жобалау жұмысында қолданылады.

«**Тапсырманың тұжырымдамасын өзгерту**» әдісі шекарасын кеңейту үшін өзекті мәселенің нақты шешімін табу үшін қолданылады. Мысалы, дайын құрылымдық компоненттері мен жүзеге асырылған жобаның тұжырымын өзгерту, қызықты шешімдер, белгілі проблемаларды анықтау және қызметтің жаңа бағыттарын анықтауға болады.

«**Жетекші сұрақтар**» әдісі проблеманы шешу үшін іздеу ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Сұрақтар мынадай болуы мүмкін:

- Неге осы мәселені шешу керек?
- Проблемалық жағдай шешілу үшін не істеу керек?
- Қандай құралдар қажет?
- Жобаға кім қатысуы мүмкін және т. б.

«**Кемшіліктер тізімі**» әдісі проблема жағдайды сипаттау үшін пайдаланылуы мүмкін, ол ақпаратты жинау және өзгертілуі тиіс болған кемшіліктерді дұрыстау.

«**Еркін білдіру функциясы**» әдісі еркін білдіру функциялары бағытталған сипаттамасы барлық функцияларды орындауы тиіс болжамды жобалық өнім және іздеу "идеал" нәтиже түрінде іс макеті немесе моделі.

Үшінші топ әдістері – бұл шығармашылық жобалау әдістері. Оларға "ұқсастығы", "қауымдастық", "неология", "эвристикалық құрамдастық", антропотехника" жатады.

«**Ұқсастығы**» әдісі өмірдің басқа салаларында қолданыстағы шешімдерді қолдану болып табылады. Осы әдісті пайдаланған кезде аналогтық бастапқы қарыз идеялар арқылы түсіндіріледі және бірте-бірте жобалық ниетін беруге түзетіледі.

«**Қауымдастығы**» әдісіне байланысты табуды, қауымдастықтардың әр түрлі идеяларын өзгерту бойынша әлеуметтік шындық. Үлкен дәрежеде осы әдісті қолдану, бейнелі ойлау және оқушылар қауымдастығының дамуына ықпал етеді.

«**Неология**» әдісі бөтен идеяларды пайдалану, бірақ құрылымы өзгертілген жағдайда мазмұнын рәсімдеу, ұсыну.

«**Эвристикалық үйлестіру**» әдісі, оның бастапқы жобасының идеясын жеткізу, ешбір қисынға сыймайтын жағдайға дейін, содан кейін ұтымды астық табу.

«Антропотехника» әдісі байланыстыруға көздейтін қасиеттерін жобалаған объектінің ыңғайлылығы, оны пайдалану, яғни анықтау шарттары мен мән-жайлар болуын қамтамасыз ететін максималды жайлылық үшін мақсатты топ. Осылайша, олардың көмегімен көптеген бірегей және қызықты жобалар жасау әдістерін, көруге болады. [4]

Жоба әдісі білім беру мекемесінің жұмыс тәжірибесінде пайдаланылуы мүмкін ретінде дидактикалық дамыту құралы, оқыту мен тәрбие беру, неғұрлым кең мағынасында – қалыптастыру құралы ретінде әлеуметтік белсенді тұлға.

Жобалау алгоритмі мынадай ретпен берілуі мүмкін (3 суретке сәйкес):

Сурет 3– Жобалау алгоритмі

Біз бес негіздер бойынша жобаға үстем қызметі туралы, пәндік мазмұны, қатысушылардың қызметін үйлестіру сипаты, байланыстарды сипаты, жобаның қатысушылары саны мен оның ұзақтығы бойынша жобалардың түрлерін қарастырдық.

Жобаның құрылымы және олардың негізгі сипаттамалары (4 суретке сәйкес) беріледі.

Жобаның құрылымы
Жобаның тақырыбы - Немен айналысамыз?
Мәселенің өзектілігі - Бұл неге қажет?
Зерттеу объектісі – Нені зерттеу қажет?
Зерттеу пәні – Қандай "көру бұрышы" объект қарастырылады?
Жоба (мақсаттары) мақсаты - Біз бұның нәтижесінде не аламыз?
Жобаның міндеттері – Бұл жобаның мақсатына қол жеткізу үшін не істеу қажет?
Гипотеза зерттеу – Не болады, егер...?
Жобаның сипаттамасы – жобаның негізгі идеясы неде және ол іс жүзінде қалай іске асады?
Жобаға қатысушылар – Кім жобаны сатады? Жобаның серіктестері – Кім қолдауға көмектеседі?
Мақсатты топ – Кімнің өмір жақсы жаққа қарай өзгереді? Жоба кімге керек?
Кезеңдері және жобаны іске асырудың күнтізбелік жоспары – Кім, қашан, не істеу керек?
Жоба бюджеті - Материалдық құралдардың құны қандай, жобаны іске асыру үшін қажеттісі?
Күтілетін нәтижелер – Жобаны іске асыру нәтижесінде қандай өзгерістер болуы мүмкін?
Тәуекелдер және оларды төмендету бойынша іс шаралар - Бұл жобаны орындау қандай кедергі келтіруі мүмкін және оны қалай алдын алуға болады?
Жобаның даму келешегі – Қандай жаңа бағыттары болуы мүмкін?
Жобаның авторлары – Жобаны әзірлеген кім?

Сурет 4 – Жобаның құрылымы

ӘДЕБИЕТТЕР:

1. Новиков А.М., Новиков Д.А. Образовательный проект: методология образовательной деятельности. - М., 2008. – 206 с.
2. Краля Н.А. Метод учебных проектов как средство активизации учебной деятельности учащихся: Учебно-методическое пособие / Под ред. Ю.П. Дубенского. – Омск: Издательство ОмГУ, 2009. – 114 с.
3. Полат Е.С., Бухаркина М.Ю., Моисеева М.В., Петрова А.Е. "Новые педагогические и информационные технологии в системе образования". -М., 2004. – 208 с.
4. Генисаретский О.И. От метода к теории // Декоративное искусство, 2007. – 70 с.

ӘОЖ 82.0

<https://doi.org/10.53355/i4946-5711-2030-f>

АХМЕТ БАЙТУРСЫНҰЛЫНЫҢ КӨРКЕМ ӨНЕРДЕГІ БЕЙНЕСІ

Орда Г.Ж., ф.ғ.д., профессор

М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты, Алматы қ.

E-mail: Orda_68@mail.ru

Мақалада Ахмет Байтұрсынұлының қазіргі қазақ өнеріндегі көркем бейнесінің сомдалуы қарастырылған. Кино саласында қоғам және мемлекет қайраткерінің өмір жолы туралы бірнеше деректі фильм және «Ахмет. Ұл ұстазы» атты алты бөлімнен тұратын телехикая түсірілгені сөз болды. Драматургтердің бірнеше пьесаларында Ахметтің көркем бейнесі жан-жақты сомдалғаны нақты шығармалар негізінде ғылыми тұжырымдалды. Д.Нұрмұхамедовтың «Сен ертең атыласың!», И.Оразбаевтың «Киелі күнә», Ө.Ахметтің «Азаппен өткен өмір-ай!», Л.Фефелова мен Қ.Сейдахметтің «Ақ келін» пьесаларына талдау жасалды.

Тірек сөздер: сөз өнері, кино, драматургия, тұлғатану, пьеса, тарихи драма, трагедия.

В статье рассматривается создание художественного образа Ахмета Байтурсынова в современном казахском искусстве. Несколько документальных фильмов о жизни общественного и государственного деятеля в области кино и был снят шестисерийный сериал «Ахмет. Учитель нации». В ряде пьес драматургов художественный образ Ахмета научно сформулирован на основе конкретных произведений. Проанализированы пьесы Д.Нурмухамедова «Завтра тебя расстреляют!», И.Оразбаева «Святой грех», О. Ахмета «Жизнь в страдании!», Л.Фефеловой и К.Сейдахмета «Белая невеста».

Ключевые слова: искусство слова, кино, драма, идентичность, пьеса, историческая драма, трагедия.

The article deals with the creation of the artistic image of Akhmet Baitursynov in modern Kazakh art. Several documentaries about the life of a public and statesman in the field of cinema and a six-episode series «Akhmet. Teacher of the Nation». In a number of plays by playwrights, the artistic image of Akhmet is scientifically formulated on the basis of specific works. The plays of D.Nurmukhamedova "Tomorrow you will be shot!", I.Orazbaeva "Holy sin", U.Akhmeta "Life through suffering!", L.Fefelova and K.Seydakhmet "White bride" were analyzed.

Key words: word art, cinema, drama, identity, play, historical drama, tragedy.

Тәуелсіздік ұлттың өткен тарихын түгендеуге мүмкіндік туғызды. Қазіргі таңда ұлт тарихы бірнеше ғасырға тереңдеді. Тарих қойнауына кірген XX ғасыр шындығы шаң басқан мұрағат деректерімен күн санап толығуда. Мемлекеттік «Мәдени мұра», «Халық тарих толқынында» бағдарламалары аясында көптеген шаралар атқарылды. Елбасы